

Me'a 'oku kau kovi ki ai 'a e pinati' ('elesii' ki he pinati')

Faka'ata'ata: Ko e la'i tohi fakamatala ni 'oku ma'ae ngaahi taumu'a fakaako 'ata'ata pē. Kātaki 'o talanoa mo ho'o toketaa pe ha taha ngaue fakapolofesinale ki he mo'ui' ke fakapapau'i 'oku tonu 'a e fakamatala ni ki ho'o tamá.

Ko e hā 'a e 'elesii' ki he pinati'?

Ko e 'elesii' ki he pinati' ko e liekisoni (Reaction = me'a 'oku hoko 'i he fepaki 'a e ngaahi 'elemēniti 'i he pinati' mo e ngaahi 'elemeniti 'i he sinó) 'oku hoko hili pē 'a e fakae'a ki he pinati' pe ngaahi me'a 'oku ngaohi mei he pinati'. 'Oku tupu 'eni mei he IgE me'a tāmāte pekitalia ki he 'elesii' 'oku fepaki mo e ngaahi polotini 'o e pinati'.

Ko e hā 'a e lahi e hoko 'a e 'elesii' ki he pinati'?

'Oku hā 'i ha fakatotolo ne toki fai, na'e 'i ai 'a e liekisoni ki he pinati' ko e toko taha he toko 200 (0.5%) 'o e fānau 'i ha komiuniti' Uēsite, 'i he vaha'a taimi 'enau a'u ki he ta'u 5. 'I hono fakalukufuá, na'e fe'unga nai mo e 1-2% 'o e kakai' na'e 'i ai 'enau liekisoni fakafaito'o ki he pinati'. 'Oku fe'unga mo e 3% 'o e fānau 'oku positivi honau sivi 'elesii' ki he pinati' (hangē ko ha sivi huhu 'i 'o e kili') ka ko e 1/3 pē 'o kinautolu ni 'e tupu ai ha leikisoni 'i ha'anau kai pinati. Koe hoko 'a e 'elesii' ki he pinati' 'i he longai-fānau 'oku kehekehe 'aupito ia 'i he ngaahi fonua kehekehe. Ko 'Aositelēliá ko ha fonua 'oku lahi ai 'a e 'elesii' ki he pinati'. Kapau na'e positivi 'a e sivi 'elesii' ho'o tamá ka na'e te'eki ke kai pinati, 'e fakapapau'i 'e he toketaa 'a e faingamālie 'e tupu ai ha liekisoni kapau 'e fakae'a ki he pinati' pe ngaahi me'a kuo ngaohi 'oku kau ai 'a e pinati'.

Ko e hā 'a e ngaahi faka'ilonga 'o e 'elesii' ki he pinati'?

Ko e lahi taha 'o e liekisoni 'elesii' ki he pinati' 'oku vaivai pea kau ai e petepete takai 'i he ngutu 'i he feitu'u he kili' na'e lave ki ai 'a e pinati', pe petepete 'i he ngaahi konga kehe 'o e sinó. Ko e faka'ilonga maheni 'e taha ko e langa kete mo e lua 'a ia 'oku hoko ofi ki he 'osi pē hono kai ha me'a 'oku ngaohi mei he pinati'. 'Oku lava ke tupu 'i he fānau 'oku nau pelepelengesiangé 'a e tae, sosi /lea e mānavá, faingata'a e mānavá pe fāfā e le'ó tupu mei ha liekisoni 'elesii' 'oku hoko 'i he halanga'éá. 'I he ngaahi keisi 'oku fu'u lahi tahá, 'oku lava ke hoko ai 'a e tō mo e pongia. 'Oku tātaaitaha ha mate 'a ha taha fu'u pelepelengesi me i he fu'u lahi 'a e liekisoni ki he 'elesii' 'oku 'iloa ko e anaphylaxis.

'Oku anga fēfē hono tala fakafaito'o 'o e 'elesii' ki he pinati'?

'I he taimi lahi, ko e faka'ilonga 'o e 'elesii' ki he pinati' ko e kamata 'asi e ngaahi faka'ilonga ofi ki he hili pē ha fakae'a ki ha me'a 'oku ngaohi mei he pinati'. Ko e 'asi 'a e polotini IgE 'elesii' ki he pinati' 'oku lava ke fakapapau'i 'aki hano sivi 'elesii' huhu 'i e kili' ('oku ui ko e sivi RAST). 'Oku mahu'inga ke 'ilo' 'oku 'ikai ko e ki'i tamasi'i kotoa pē 'oku sivi positivi ki he 'elesii' 'e tupu ai ha ngaahi faka'ilonga 'i hano fakae'a ki ha me'a ne ngaohi mei he pinati' pea ko hono faka'uHINGA 'i 'o e sivi 'oku tonu ke alea 'i ia mo ho'o toketaa. 'I he ngaahi keisi 'e ni'hi, 'e ala fiema'u ke fakapapau'i pe faka'ata 'a e 'elesii' ki he pinati' 'aki hano fai hono vakai 'i 'o e me'akai pinati' 'i falemahaki. 'E fakamatala 'i atu 'eni 'e he toketa ho'o tamá kapau 'oku ne ongo'i 'oku fiema'u.

Te u lava fēfē 'o faka'ehi'ehi mei hano fakae'a 'eku tamá ki he pinati'?

'Oku ma'u e pinati' 'i he ngaahi me'akai 'oku 'ikai ketau 'amanaki ma'u pē 'oku 'i ai. 'Oku mahu'inga ketau 'ilo 'a e feitu'u ke kumi ki ai'. 'Oku mahu'inga ketau ngaue 'aki 'a e fakakaukau lelei 'o lau tokanga 'a e ngaahi leipolo 'o e me'akai'.

Faka'ehi'ehi mei he ngaahi me'akai 'oku kau ai ha fa'ahinga me'a pē 'o e ngaahi me'a ni:

- Pinati, nati kuo momosi, beer nuts, monkey nuts.
- Lolo pinati – cold pressed, expressed, pe expelled (tokanga – ko e lolo Arachis ko e lolo pinati).
Ko e lolo pinati kuo 'osi mātu'aki sivi 'o ma'a 'oku 'ikai ngalingali tenau fakatupu ha liekisoni 'iate kinautolu ko'e 'oku 'i ai hanau 'elesii' ki he pinati'.
- Ngaahi me'a kotoa pē 'oku ngaohi mei he pinati' hangē ko pata pinati'.
- Nati kuo momosi – 'i he ngaahi soosi pe fungani 'o ha me'akai (keke, pani, 'aisi-kilimi), soosi satay, soosi pinati.

‘O ka malava, sivi e ngaahi leipolo ‘i he ngaahi me’akai ko’eni’oku malava ke kau ‘i he ngaahi me’a’oku ngaohi’aki’ ha ngaahi me’a na’e ngaohi mei he pinati’:

Keke	Kebabs	Polotini vesitapolo kuo ngaohi pe hu’i vai (HVP & TVP, meimei ma’unga pe ki he soy)
Pisikete	Me’a ngaohi salati	Sokoleti
Mā-pakupaku	Supo	Health bars hange ko e muesli bars
Pai	Ngaahi soosi ki he spaghetti	‘Aisi kilimi
Ngaahi me’akai faka-Siaina	Ngaahi me’akai faka-Taileni	Marzipan
Kuki fakamatakali	Turkish delight	Nougat
Ngaahi me’akai faka-Initonisia	Ngaahi me’akai cereal ki he kai pongipongi’	

‘Oku fakatu’utāmaki ‘a e lolo pinati’?

Ko e palopalema’o e ‘elesí’ ki he pinati’ ko e polotini’ ka’oku’ikai ko e lolo (ngako)’i he pinati’. ‘I ha fanga ki’i fakatotolo iiki, kuo hā ai’oku hao pē’a e lolo pinati kuo ‘osi sivi’o ma’á. Koe lolo pinati tatau hangatonú’oku’i ai’a e polotini pinati pea’oku totonu ke faka’ehi’ehi mei ai. Me’apangó ko e fa’a faingata’a ke fakapapau’i’oku fe’unga hono sivi’o e lolo ke to’o’a e me’a kotoa pē’o e polotini’o e pinati’. ‘Oku fa’a fale’i ke faka’ehi’ehi mei he lolo pinati’ tautautefito ki he kakai ne’i ai’enu ngaahi liekisoni ne fakatu’utāmakiange ki he mo’ui’.

Fēfē ‘a e ngaahi me’akai ‘oku leipolo ‘o pehē ai “ala kau ai ‘a e ngaahi faka’ilonga ‘o e pinati’”?

‘Oku lahi’a e ngaahi me’akai’oku’i ai’a e fakatokanga’i he leipoló “ala kau ai’a e ngaahi faka’ilonga’o e pinati’.” ‘Oku fa’a’uhinga ‘eni na’e ngaahi’a e me’akai’i he ngaahi me’angáue’oku toe ngaohi ai mo e me’akai’oku kau ai’a e pinati’, kaekehe’oku ala hao pē’a e me’akai’ia mei he pinati’. Talanoa mo ho’o toketaá pe koe hā e me’a’e fai ki he ngaahi me’akai ko’eni’.

‘Oku fiema’u nai ‘eku tamá ke faka’ehi’ehi mei he ngaahi nati kehé?

‘Oku fa’a’i ai’a e liekisoni’a e fānaú ki he fa’ahinga nati kehekehe’e ni’ihi. ‘Oku toe fa’a vakai’i foki’a e fa’ahinga nati kehekehe’i he taimi’oku fai ai’a e ngaahi sivi huhu’i e kili’. ‘E ala fale’i ho’o tamá’e ho’o toketaá ke faka’ehi’ehi mei he fa’ahinga nati kotoa ‘o fakafalala ia ‘i he ola e sivi ho’o tamá, fa’ahinga’o e liekisoni’ pea moe hisitōlia fakafāmilī’. ‘Oku mahu’inga ke talanoa mo e toketā ho’o tamá. ‘Oku ala hoko ha ‘ulí’i he ngaahi misini ngaohi me’akai ko ia ‘oku ngāue’aki ke ngaahi ‘a e ngaahi nati kehekehé. ‘Oku meimei ko e founga ngāue malu tahá ko e faka’ehi’ehi mei he nati kotoa pē.

Ko e hā ‘a e EpiPen?

Ko e EpiPen ko e me’a-ngāue fakavavevave’oku huhu’i’aki ha adrenaline ki he uoua’i he lalo kili’. ‘Oku ngāue’aki ia ke faito’o’aki ‘a e ngaahi liekisoni lalahi ki ha me’a’oku ngaohi mei he pinati’. Ko e faito’o kona tapu adrenaline’oku ne fakafoki’a e liekisoni ki he ‘elesí’ pea malava ke fakahaofi mo’ui. Ko e anapen ko ha kalasi ia’e taha’o e me’a-huhu adrenaline’otomētiki’.

‘Oku totonu nai ke to’o holo ha EpiPen he’eku tamá?

‘Oku tui’a e kau fakatotolo ki he ‘elesí’ ko e fānaú ko ia kuo nau ‘osi ma’u ha liekisoni mālohi ki he pinati’ ‘o kau ai’a e ngaahi halanga mānavá, ‘oku totonu ke ‘i ai ha’anau EpiPen. Ko e fiema’u ko ia ki he fānaú kehé ke ‘i ai ha’anau EpiPen, ‘oku fakafalala ia ‘i he ngaahi me’a’oku totonu ke talanoa’i mo ho’o toketaá. **Kapau’oku’i ai ha’o EpiPen, ‘oku mahu’inga’aupito ke ke mahino’i hono founga ngāue’aki’ pea mo ha Palani Ngāue Anaphylaxix kuo hiki tohi ne’oatu’e ho’o toketaá.**

‘Oku lava ke fai pē ‘o mole ‘a e ‘elesí’ ki he pinati’ mei he’eku tamá?

‘I he tokolahi’o e fānaú (80%)’oku’i ai’enu ‘elesí’ ki he pinati’ ‘i he’enu kei sí’i hifo’i he ta’u 5, ‘e kei hoko atu pē’a e ‘elesí’ ‘i he konga kimui’enu kei iiki’. Kaekehe ko e 20% ‘o e fānaú ‘e fai pē’o mole meiate kinautolu’enu ‘elesí’. Ko e fānaú ko ia na’e malohiange’enu ngaahi liekisoni ‘elesí’ mo e ngaahi palopalema ‘i he mānavá, ‘e sí’iange’a e ngali ke mole’enu ‘elesí’ ‘i he fānaú ko ia’oku vaivaiange’enu ngaahi liekisoni’. ‘E malava ‘i he taimi’e ni’ihi’e ho’o toketaá ke fakapapau’i pe’oku kei’i ai’a e ‘elesí’ ki he pinati’ ‘aki hono vakai’i’o e ngaahi sivi ‘elesí’ ‘i he māhina’e 12 kotoa pe ofi ki ai.

‘E lava ‘a e ‘elesí’ ki he pinatí’ ‘o foki mai hili ha mole mei he’eku tamá?

‘I he meimei keisi kotoa, ko’ene mole pē ‘a e ‘elesí’ ki he pinatí’ mei ha ki’i tamasi’i, ‘oku ‘ikai toe foki mai. ‘Oku tātaaitaha ‘a e ngaahi keisi ‘a ia ‘oku toe foki ai ‘a e ‘elesí’. ‘Oku pehē ‘oku ala lavaange ke foki ‘a e ‘elesí’ kapau ‘oku hokohoko atu pē ‘a e faka’ehi’ehi mei he pinatí’ mo e ngaahi me’a ‘oku ngaohi mei he pinatí’ hili ia ‘a e mole ‘a e ‘elesí’ mei he ki’i tamasi’i. ‘I he ‘uhinga ko’eni’, ‘e ala fale’i ho’o tamá ‘e ho’o toketaá ke ne kai, ‘i ha ngaahi taimi ‘i he uike, ha ngaahi me’a ‘oku ngaohi mei he pinatí’.

‘Oku ngali ‘e hoko nai ki he’eku tamá ha liekisoni lahi mei ha lave fāinoa ‘i he ngaahi me’a na’e ngaohi mei he pinatí’ ‘oku tau he seá, fanga ki’i nima ‘o e fānau kehé pe fakananamu ha pinatí’?

‘Ikai. ‘Oku tātaaitaha ‘autipo ha ngaahi liekisoni lahi mei ha lave fāinoa. Ne fakahaá ‘i ha ngaahi fakatotolo kimui ni ko hono ‘ai ko ia ‘o e pata pinatí’ ki he kili’ na’e ‘ikai ke ne fakatupu ha fa’ahinga liekisoni lahi ‘i ha kulupu ‘o e fānau ‘oku nau ‘elesí’ ki he pinatí’.

‘E lava nai ke u ta’ofi ‘a e ‘elesí’ ki he pinatí’ mei he’eku fānau ‘i he kaha’ú?

‘Oku ‘ikai ha founda ia ‘e malava ai ke fakapapau ‘i ‘e ‘ikai tupu ha ‘elesí’ ki he pinatí’ ‘i ha ki’i tamasi’i. ‘Oku ‘ikai ha fakamo’oni ko e faka’ehi’ehi ko ia mei he pinatí’ mo e ngaahi me’a ‘oku ngaohi mei he pinatí’ ‘i he taimi feitamá pe me’akai ‘a e ngaahi fa’ē ‘oku fakahuhú, ‘e ta’ofi ai ‘a e ‘elesí’ ki he pinatí’ ‘i he enau fanga ki’i pēpē. ‘Oku ‘i ai ha ngaahi fakamo’oni ia ‘e ni’ihi ‘oku nau fokotu’u mai ko e ngaahi kilimi ko ia ki he kili’ ‘oku kau ai ha me’a na’e ngaohi mei he pinatí’ ‘oku nau ala tokoni’i ‘a e fakaongo-ngofuá. Kuo fokotu’u mai ‘e ha ngaahi tohi kuo pulusi kimui ni ko hono kamata vave ko ia ‘o e ngaahi me’akai ‘oku kau ai ‘a e pinatí’ ‘i he kei valevalé ‘e ala malu’i ai ‘a e tupu ‘a e ‘elesí’ ki he pinatí’.

Ko e fē te u ma’u ai ha toe fakamatala ‘i he ‘initaneti’?

- Ko e website The Australian Society of Clinical Immunology and Allergy (ASCI) ‘oku ‘i ai ‘a e ngaahi fakamatala ‘aonga ki he ‘elesí’ ‘i he me’akai’ na’e fa’u ‘e he kau toketā makehe (specialists) (www.allergy.org.au).
- ‘Oku ‘oatu ‘e he kulupu pou pou ki he kau mahaki, ‘Anaphylaxis Australia, ‘a e ngaahi fakamatala ‘a-u-mai-ki-he-‘aho-ni mo e fanga ki’i fale’i ki he feau ‘o e ngaahi ‘elesí’ ki he me’akai’ (www.allergyfacts.org.au).

Manatu’i

- Lau tokanga ‘a e ngaahi leipolo me’akai’ pea ke ‘ilo’i ‘a e ngaahi me’akai ‘oku ‘ikai leipolo ‘oku ala kau ai ha ngaahi me’a na’e ngaohi mei he pinatí’.
- Kapau ‘oku ‘i ai ha’o EpiPen, ‘oku mahu’inga ‘aupito ke ke mahino’i ‘a e anga hono ngāue ‘aki’ pea mo ‘i ai ha’o fakamatala hiki tohi ‘o e Palani Ngāue Anaphylaxis na’e ‘oatu ‘e ho’o toketaá.

Hiki ‘e he Potungāue ki he ‘Elesí, Ako ki he Fakafepaki’ ‘o e pipihi’ mo e Ngaahi Mahaki Pipihi’, Falemahaki ‘o e Longa’i-fānau ‘i Westmead.

Falemahaki ‘o e Longa’i-fānau ‘i
Westmead
Telefoni’: (02) 9845 3585
Fax: (02) 9845 3562
<http://www.chw.edu.au/>

Falemahaki ‘o e Longa’i-fānau ‘o Senē,
Randwick
Telefoni’: (02) 9382 1688
Fax: (02) 9382 1451
<http://www.sch.edu.au/>

Kaleidoscope, Hunter Children’s Health
Network
Telefoni’: (02) 4921 3670
Fax: (02) 4921 3599
www.kaleidoscope.org.au